

„Kelta zöld”

Lady Raglan kutatásain fölbuzdulva, a múlt század közepe óta fordult az érdeklődés a különféle kultúrák mítoszaiból és képzőművészeti alkotásaiból ismeretes furcsa szimbólum, az ún. *Zöld Ember* felé, amely nem más, mint a burjánzó vegetáció által körülölelt – és a „szerteindázásnak” mintegy Centrumot kölcsönző – emberarc vagy emberalak.

Ha mindössze a szóban forgó tradíciók építészeti ornamentikáját is vesszük figyelembe, tapasztalnunk kell, hogy a flórával való egygé-váltságot – mi több: egylényegűséget – hangsúlyozó eme motívummal a világ számos pontján találkozhatunk; megtekinthető a párizsi *Notre-Dame*-ban, csakúgy, mint a szicíliai *Monreale* kolostor titokzatos oszlopdíszei között; fellelhető a mai Nagy-Britannia területén épült számos keresztény templomban, Kelet-Európa „ortodox” vidékein, sőt, az ősi India bizonyos kultikus építményein is.

Ha arra a kérdésre keressük a választ, hogy miként válhatott ez a nyilvánvalóan kereszténység-előtti motívum a közel- és régmúlt különféle rekvizitumainak kedvelt díszítőelemévé, meg kell értenünk a Zöld Embert mint szimbólumot.

Amennyiben a kései értelmező az igazi megismerés reményében óhajt közel férközni e motívumhoz – tehát a szcientizmus deskriptív érdektelenségeinek sivatagán túl az eleven analógiák oázisába kívánkozik –, az ítélkezésre és kritikára való törekvés beidegződött hiábavalósága helyett egy tisztán kontemplatív szemlélet áramába kell helyeződnie, ahol is az igazi Intuícióban izzó figyelem számára a szimbólum

majd maga nyílik meg, hogy felfedje titkát.

Van a Zöld Embernek egy sajátos – indiai domborművekről, angliai templombensőkől, valamint számos magyar folklór-motívumból egyaránt ismeretes – ábrázolásmódja; ebben az esetben a vegetáció a megformált alak szájából (olykor a szeméből vagy egyéb testrészéből) sarjad ki.

A kőszobrok és kő-reliefek ezen figurái különösen drámaiak, hiszen az ásványiség holtta dermedt világa szolgál hordozójául annak az Igazságnak, amely szüntelenül-áradó Élettel teljes; kő-száj mondja ki a kő-Igét: nem létezhet egyéb Zöldelés, csakis a Teremtő Szó, az Isteni „Legyen!” Örök Tavaszában.

Vannak tradíciók, melyeket hangsúlyosan a Zöld princípiuma határoz meg.

A Zöld azonban – amint az alkímiából ismeretes – veszélyes „oldószer” lehet az éberségében megfogyatkozott embernek avagy közösségnek; nem-uralt állapotában a lelkiséget dzsungelként növi körül, majd burjánzóan kaotikus és tompítóan fülledt benső klímát honosítván meg, az embert egyszerű természeti lényé zülleszt; hasonló „kollektív véték” eredményezte a maja magaskultúra visszafejlődését és eltűnését.

Az itt említett „veszélyekből” persze egyenesen következik, hogy a Zöld-civilizációk leggyakrabban nem magaskultúrák.

A Zöld a Cinóberrel sajátos egységben található meg az ekvatoriális gyökér-rasz számos népcsoportjánál Afrikától Dél-Amerikán át Óceániáig. *A vér és a hús sosem-szűnő szamszárai körforgásának – gyakorta kannibalizmusban megnyilvánuló – fétise egy személyiség-alatti okkult sodrás démonisztikus bódulatában: tömören így határozhatnánk meg*

e harcos és erősen matriarchális népcsoportok alapkartekterét.

Ahhoz, hogy a Zöld civilizációja igazi magaskultúra lehessen, meg kell idézni e minőség transzcendens komplementerét: a bíbort, avagy – analogikusan – a mélyvöröset; melynek intuíciója a kollektívumba szervesen ízesülő, ám onnan saját-létfeladata – szvadharmája – által kiemelkedő individuum személyes tudatában ébredhet csupán.

A Zöld-minőség által legmélyebben áthatott civilizációk egyike a kelta volt, mely azon – mára már lényegében eltűnt avagy visszafejlődött – magaskultúrák körébe tartozott, amelyhez a szkíta, a bön valláson nyugvó (buddhizmus előtti) tibeti, a sinto útmutatásait követő ős-eredeti japán vagy éppen a közép-amerikai olmék és – némiképpen – a maja is.

Eme – guénoni terminussal: „*időben élő*” – kultúra-típus legmélyebb lényegéhez a Zöld princípiumán keresztül vezet az út; a megismerésben pedig ismét csak az Intuíció villanófényében élesre metszett mitikus képre és az ősi nyelvek tiszta inspirációira támaszkodhatunk.

A Skóciában élő kelta eredetű népesség ősi gael nyelvének egyik, eredetileg (fénylő) „zöldet” jelentő szava a *glas* volt, mely a mai angolban a *clasp* és a *glass* szavakkal is rokonságba hozható; előbbi „kapocs” és „zár” jelentésű, utóbbi jelentéstartományából pedig itt a „pohár” fogalmiságát eme-lem ki. (Megemlíthető, hogy a „zöld” jelentésű hímnemű *vert* melléknév és a „pohár” jelentésű *verre* főnév a mai franciában is azonos hangalakkal rendelkeznek.)

A gael nyelvhez visszatérve – a Grál Kehelyről az előző részben elmondottak értelmében –, nem lehet meglepő, hogy a „lombzöld” jelentésű *uaine* és az „üreg”, „barlang” értelmű *uaimh* szavak hangalakjai is sokatmondóan „összehajlanak”.

A „tartalmazás”, a „befogadás”, a „megtartás” és az „összekötés” képzete több archaikus nyelvben is a Zöld princípiumához kapcsolódik; így utalhat a régi egyiptomiban az *ah* alakban kifejezett „zöld” „halfogó hálóra” és „kötélre” is, az *uarkh*ként írott „zöld” pedig „térre”, „teremre”, valamint „templom-udvarra”; s ezért van az, hogy a klasszikus tibeti „zöldet” jelentő *ldzsang* szavának két legközelebbi „rokona” a „lenyel” jelentésű *'dzsang* ige és a „raktár” jelentésű *rdzsang* főnév.

A magyar *zöld* szó eme vonatkozásban figyelemre méltó paradigmát tár elénk; archaikus alakja a *zeld* az ősi *szel* (*szél*) nomenverbum „kicsinyítőképzős” változata.

A *zel-* tö „összekötés” és „megtartás” értelme „tetőgerenda” jelentésű *szelemen* szavunkban maradt meg, a „tartalmazás” és „befogadás” principiális vonatkozásait pedig *szelence* szavunk őrzi.

Mindezekkel egyetemben a magyar nyelvtudat a *zöld* minőséget a „bíbor-alááramás” *szeleként* és *széleként*, azaz *megszilárdulásaként* is láttatni engedi.

Jellegzetesen „időben élő” magaskultúráról lévén szó, a kelta szemlélet legmeghatározóbb vonása a növényi létformákká szerveződő teremtő bíbor (gael: *corcur*) áramához való csatlakozás és a közvetlen participáció igénye; erről a kollektív lelki beállítottságról beszélnek buján indázó jellegzetes díszítőmotívumaik is.

A különféle kelta hagyományokban gyakorta és hangsúlyosan jelenik meg a *fa princípiuma*.

Felidézhetjük, hogy a különféle mágikus fokozatokon álló költők – akik stílszerűen madártollakból készült köpenyben jártak – emblémaként csengettyűkkel díszített bronz-, ezüst-, vagy aranyágot hordoztak magukkal. Emlékezhetünk arra

is, hogy a *druida* elnevezés a „tölgy” jelentésű *duir* szóból ered, aminthogy korántsem véletlen e nyelvben a „fa” jelentésű *fid* és a „tudás” jelentésű *fios* szavak hasonlósága; miként a walesi *gwydd* („fa”) és *gwyddon* („mágus”) elnevezések „egybecsengése” is sokat sejtető.

Látnunk kell, hogy a Fa és az Emlékezet egyazon princípium megnyilvánulása: az Időé. A kelták (ahogyan a szkíták, szarmaták, olmékok etc. is) az Idő gyermekei, és – leszámítva a híres megalitokat, azaz a *dolmeneket* és *menhíreket* – nem is törekedtek arra, hogy a Tér vonatkozásában is kifejezzék magukat, azaz különféle grandiózus és maradandó építészeti alkotásokat hozzanak létre.

A dolmenek alapvető kultikus funkciójuk szerint nyilvánvalóan „dimenzió-kapuk” különféle világok között, ahonnan akár a Középpont kettősségek fölötti Valósága (*Ceugant*) is elérhető.

A kelta szemlélet szerint ugyanis – megfelelő mágikus képesség birtokában – a természet bizonyos „helyein” „át lehet járni” „párhuzamos lét-szférákba”, s ezekből emberi világba „árasztható” erőket lehet extrahálni.

A Teremtő Akarat eleven áramához csatoltsága okán, a kelta egyike azon civilizációknak, melyek kitartóan őrizték a szóbeliség szakralitását; akkor is így van ez, ha történeti adatok tanulsága szerint az ún. „kontinentális kelták” ismerték a görög ábécét. Sem a mai Franciaország területén talált latin betűs Coligny-i kalendárium, sem pedig a nyugati partvidék lakói által régóta ismert ogam-írás mód nem cáfolhatja a tényt, hogy e kultúra az írásbeliség használatát *tudatosan* a minimumra korlátozta.

A szóbeli hagyomány fenntartására irányuló törekvés persze

– valamilyen formában – minden magaskultúra sajátja, s ekként megtalálható az olyan fejlett és viszonylag korán kialakított írásrendszereket használó civilizációknál is, mint például az ősi egyiptomi, a maja, a hindu, vagy akár a tibeti. (A modern európai ember értetlen megrökönyödéssel elegy dühében petíciót intézne az oktatási miniszterhez, ha csak gyermekének a tibeti buddhizmus neofitája által elsajátítandó „memoriterek” ezredrészét is meg kellene tanulnia *par coeur* – azaz „szív szerint” –, hogy ezt a többre érdemesült, ám mára üres klisévé silányult francia kifejezést használjam.)

Nem kell feltétlenül egy druida kvalitásával rendelkezni ahhoz, hogy az ember egy faóriás közelében (noha ilyenre lelmi napjainkban nem könnyű feladat) a megértés reményében közeledhessék az Idő princípiumához, melynek Janus-arca: a múlt és a jövő. *A Jelennek semmi köze az Időhöz avagy a Fához: ez a kontempláló ember saját-lényegisége.*

Egy élő fát pontosan úgy kellene „szellemi szemmel” látnunk, ahogyan kivágott állapotban a „szív” köré nőtt évgyűrűi megmutatkoznak.

Egy folytonos, koncentrikus körökben való áradást kellene megtapasztalni: az Idő benső természetéről „beszélne” a fa annak, aki „meghallgatná”. Mint midőn egy becsapódó kő a nyugodt vízfelszín mozgásba hozza, elbeszelné a „bűnbeesést” és a szertegyűrűző Élet „láthatatlan történetét”.

Sokat elmond a mai emberről az a mód, ahogyan a fákhöz viszonyul, s mint mindent – beleértve saját magát is –, naivan a „termelésbe” vonja.

A „biológiai élőhely” elpusztításának tragikomikumán túl, sokkal lényegesebbek azok a vonatkozások, melyek az ember okkult és szubtilis módosulatait érintik.

A Zöld legmélyebb titka, hogy „hordoz”, „megtart”, „folytonosságot biztosít” és „megszilárdít”; a létesülni vágyó lényt egy világ kapujában először a Zöld „szólítja meg”, és eme lény a Zöld princípiumának felismerése által „fogadtatik be”.

Az az ember, aki saját Zöld-princípiumát nem érti és nem tiszteli, mindössze szikkadt „élőhalott”, aki benső folytonosság hiányában – *post mortem* lehetőségek nélkül – abba a *Cinóber-kohóba* hull, ahová az ontikus hulladékanyag halmozódik.

A modern ember azóta irtja gátlástalanul erdőségeit, amióta nem tart igényt benső folytonosságra, azaz Emlékezetre; ha viszont – mint egykoron Angliában – az erdőket elviszi az „ipari forradalom” (azaz a szubtilis *képzőerő-test* Zöldjét fölfalja a *tisztátalan asztralitás* élénkvöröse), Robin Hood beáll a gyárosok közé.

Paradox dolog, hogy a „fejlődést” oly nagyhangúan fetiszáló kapitalizmus éltető ereje éppen a mindent fölzabáló Éhség; ez – ha többre nem is – arra azért elegendő, hogy a végleg megüszkösített embert a totális amnézia kopár és kegyelet nélküli végvidékeire parancsolja.

Az asztrál-test princípiumáról, a Vágyról, egy közönséges és felületes megközelítésben azt gondolhatnánk, hogy megegyezik az Idő jövő-aspektusával; pedig akad rá példa – gondoljunk csak *Proustra* –, amidőn ez a Szomj a jövő „kizárásának” óhajával a múlt holttetemeihez tapad.

Az egzakt módon értelmezett Emlékezet mind a múltat, mind pedig a jövőt magába foglalja. Közönségesen és „beavatatlanul” az ember csupán a múlt „megtörtént” dolgaira emlékezhet, ám ahhoz, hogy valamely transzcendens Kapun az arra érdemesült a Jelen Örökkévalóságába léphessen, az Idő folya-

mat tökéletes uralására van szükség.

Amikor az ősi egyiptomi szövegek készítői azért fohászokodnak, hogy jusson a földi-emberi világból eltávozott fáraó osztályrészéül a *neheh* és a *dzset*, az Idő-káprázat két áramlási irányáról beszélnek, és azt kívánják, hogy az eltávozott lélek a „bardo” állapotában ismerjen meg és világítson át mindent, ami közönségesen jövő és közönségesen múlt.

A „nappali káprázattal”, azaz a jövővel összefüggésben álló *neheh* hieroglifája *Ré-Haraitit*, a horizonton éppen felkelő Napot ábrázolta; az „éjszakai káprázatra”, azaz a múltra utaló *dzset* képi szimbóluma pedig a múmia-alakban ábrázolt *Ozirisz* volt.

A fák a tiszta Idő anyagi burokkal rendelkező manifesztációi, s ekként lényükből kivonható a *neheh* és a *dzset*; nem lehet véletlen, hogy számos kultúrkör ismeri a fák odvában – tehát az évgyűrűk között! – élő bölcs és beérkezett remete mitológéáját.

Az ír mítosz hatalmas testű, bozontos (zöld) szakállat viselő Zöld Lovagja – akinek levágott feje gond nélkül vissza illeszthető, és aki voltaképpen egy lényegű a burjánzó vegetációval –, ha nem is egy fa üregében, de a fák gyökérzete alatti barlangban, az ún. Zöld Kápolnában él. *Sir Gawain* csak úgy képes kibírni az óriás által reámért szekerce-ütést, ha maga is egy százéves fa erejével veti meg lábát a talajon.

A növényzettel való okkult összekapcsoltság és a tiszta szóbeliség iránti elkötelezettség az ember szubtilis alkatában a képzőerő-test magas fokú „beüzemeltségét” feltételezi. Ha a Kiválók Közösségéhez (*Aes Dána*) tartozó beavatott képes arra, hogy az Emlékezet óceánjához csatlakozzék, az Idő

áramlásának maga szabhat irányt, és a közönségesen jövő időben történendő eseményre *már megtörténtként* pillanthat rá.

A kelta hitvilág sajátos szimbólumaiban fogalmazva meg mindezt: a világunkat projiciáló és a világgal egylényegű (Zöld) Sárkány teremtmény Álmába a Mágus az „Alkotás Szavának” ismerete által beléphet; az Idő-folyamatként adódó „Álom” Álmodójává válhat, és mindenre kiterjedő ismeretre tehet szert.

Gyakori tehát a kelta mítoszokban az afféle motívum, mint a druida *Cathbadh* cselekedete, aki egy várandós asszony hasára téve kezét, a megszületendő gyermekről ezt mondja: «Ó, Deirdruí! Nagy romlásnak leszel okozója, / Híres leszel, szép és sápadt: / Mielőtt Fedlimid lánya meghalna, / Egész Ulster sírni fog tettei miatt.»

E *par excellence* Zöld-civilizációban még az sem meglepő, ha – amint arról a wales-i *Cad Goddeu* (A fák csatája) címen ismertté vált költemény is beszámol – a különféle fák maguk is csatarendbe sorakoznak az Alvilág ellen offenzívát indító isteni bárd, *Gwydion* mellett. A szóban forgó, különös alkotás egyébiránt – kínálkozó párhuzamba állítva Krisna *Bhagavad Gítá*beli tanításával – nem kevesebbet állít, mint hogy az igazi harc a tudat benső szféráiban megy végbe.

A fák a mágus-költő őket kimondó szava által fejtik ki erejüket; a talányos sorok, melyek arra utalnak, hogy ezek a növények az ábécé betűiben mintegy „lekötve” élnek, tagadhatatlan valóságalappal rendelkeznek.

Tény ugyanis, hogy mind az ősi wales-i, mind pedig az ír nyelv „fa-ábécére” épült; az adott hangok (vagy betűk) azzal a fával voltak analógiában szemlélendők, amellyel az illető

növény neve kezdődött. Így például az ír ábécé első három betűje, a „B”, az „L” és az „N” a *Beith*, a *Luis* és a *Nuinn* nevű fákkal (a nyírrel, a vörösberkenyével és a kőrissel) állottak eszenciális kapcsolatban.

Szükséges itt megjegyezni, hogy e tradícióba való belépéshez, tehát az analógiák maradéktalan átéléséhez megértéséhez *belül* keltává kell válni, mely magába foglalja a valóságsszintek közötti átjárást biztosító adott nyelv legmagasabb fokú ismeretét; hasonlóképpen van ez a Kabbalával, mely nyilvánvalóan értelmezhetetlen a héber nyelvben való kiemelkedő jártasság nélkül és az ezoterikus zsidó hagyományon kívül; mint ahogy kötve hiszem, hogy igazi szúfi válhat abból az érdeklődőből, aki az arab nyelvet nüanszokba menően nem ismeri.

Hogy manapság, a new-age-druidizmus korában, kimondja-e valaki az Alkotás Szavát – felemelkedvén a Sárkány Teremtő Álmához, belemerülvén az *Excaliburt* is őriző kelta Genius mélységes Tavába – nagyon is kérdéses; a pubok kocsmazene-lármájában mindenesetre nehéz lehet meghallani a múltkoriban kezembe akadt ír költemény apró Vörös-begyének halk, ám tiszta hangját, mellyel az Ének teremtő mindenhatóságát dicsőíti.

Elnézvén a kurrens exportcikké vált, különös, lefeszített felsőtesttel járt ír táncot – melyet mintha megannyi roppant-hatatlan derekú fa ropna konokul, mégis megejtő keccsel –, jó lenne hinni, hogy „fényes” Gwydion egybegyűjtheti még ármádiáját.